

MET NEMI

op interculturele reis

CULTUREEL BEWUSTZIJN STIMULEREN VIA MIGRANTENLITERATUUR IN DE TWEEDE EN DERDE GRAAD

Laten we er geen doekjes om winden: onze maatschappij floreert qua diversiteit en multiculturaliteit. Een trend die zich ook doorzet in het schoolbeeld, waar de etnische verscheidenheid nog nooit zo groot was. De nood om een cultureel bewustzijn te activeren bij leerlingen dan ook vanzelfsprekend en maakt deel uit van de nieuwe sleutelcompetenties in het secundair onderwijs. Hoe kan een vak als Nederlands optimaal inspelen op culturele verschillen (en gelijkenissen) zonder gevoelige thema's uit de weg te gaan? Wij stellen u graag NEMI voor, een literair lessenspakket voor de tweede en derde graad aso.

Sarah De Witte, Machteld Poriau en Lisa Depraetere

Over de auteur

**SARAH DE WITTE,
MACHTELD
PORIAU EN LISA
DEPRAETERE**

zijn drie leerkrachten Nederlands die in 2019 afstudeerden aan de Arteveldehogeschool. Ze zijn gepassioneerd door literatuur en cultuur in al hun facetten.

IN DEN BEGINNE WAS ER ... NIETS

Uiteraard waren we nieuwsgierig of er al lesmateriaal bestond dat inspeelde op de sleutelcompetentie cultureel bewustzijn. We namen migrantenliteratuur, Nederlandstalige literatuur geschreven door geïmmigreerde auteurs, als uitgangspunt om met deze thematiek te werken. Toen we enkele bestaande methodes voor Nederlands

onder de loep namen, bleek dat het aanbod aan migrantenliteratuur in de meeste methodes schaars tot afwezig is. Wanneer het wél aanwezig was, werd deze literatuur louter als illustratie bij vaardigheids- en taalbeschouwingslessen ingezet.

Vervolgens namen we enquêtes af bij leerkrachten Nederlands uit de tweede graad aso die zowel in stedelijke als in plattelandsscholen lesgeven. Zij bevestigden het gebrek aan materiaal, maar toonden wel interesse om aan de

slag te gaan met deze literatuur: "Mijn leerlingen komen weinig in contact met andere culturen en ik merk een zekere vorm van xenofobie bij hen op. Het zou al veel betekenen mochten mijn klassen eens in aanraking komen met mensen met een andere culturele of religieuze achtergrond." Zo werd ons duidelijk aan welke verwachtingen het lessenspakket tegemoet moest komen: meer aansluiten bij de leefwereld van de ene leerling, en de andere vertrouwd maken met een multiculturele context.

TOEN WAS ER ... NEMI

Daaruit werd het literaire lessenpakket NEMI geboren, wat staat voor *Nederlandstalige Migrantenliteratuur*. Geïnspireerd door auteurs als Kader Abdolah, Lulu Wang, Murat Isik en Radna Fabias zet dit pakket volop in op interculturaliteit: samen leven met én leren van culturen.

NEMI heeft als doel de leerlingen een interculturele bril te leren opzetten, zodat we samen kunnen evolueren van een multiculturele naar een interculturele wereld. Deze houding kan op school aangeleerd worden, aangezien een schoolcontext ook een samenlevingscontext is, waar verschillende culturen samenkomen en verdraagzaamheid idealiter in de hand wordt gewerkt.

We kozen er bewust voor om multimediaal en interactief lesmateriaal te ontwerpen. Via QR-codes, websites over de auteurs, interviews met geïmmigreerde leeftijdsgenoten en andere online toepassingen integreerden we dit aspect.

KANT-EN-KLAAR

Het lessenpakket NEMI is een kant-en-klaar pakket waarin je als leerkracht Nederlands het materiaal kan selecteren dat je nodig acht binnen de specifieke klascontext. De lessenreeks bestaat

uit zes modules met telkens een ander hoofdthema. De modules vormen een geheel, maar kunnen ook los van elkaar aan de leerlingen worden aangeboden. Op die manier kan je automatisch inspelen op de leefwereld van de leerlingen met betrekking tot inhoud, niveau en werkvormen. Laat de lestijd die je ter beschikking hebt het toe om de volledige lessenreeks chronologisch te geven, dan volg je een leerlijn die eindigt in een schrijfpodricht.

De hoofdthema's van die zes modules behandelen telkens een maatschappelijk onderwerp gelinkt aan migratie via migrantenliteratuur, gaande van *migratie & integratie*

over *vooroordelen & stereotypen* en *racisme & xenofobie* tot *migrantenpoëzie*. Deze thema's worden voorafgegaan door een inleidende module waarin de leerlingen het begrip migrantenliteratuur en de bijbehorende kenmerken verkennen.

Niet alleen zijn de werkbundels hapklaar, elke module gaat eveneens gepaard met een verbeterbundel en handleiding. De verbeter-

bundel fungeert als controledocument voor zowel leerling als leerkracht indien gewenst. In de handleiding staan talrijke differentiatiemogelijkheden weergegeven via een kleurencode en icoontjes. Die verschaffen je een aantal keuzes afhankelijk van de interesses en het kennen en kunnen van de leerlingen. Zo zijn er verschillende instappen bij een bepaald onderwerp, keuzeop-

drachten voor leerlingen, tijdsdifferentiatiemogelijkheden... Kortom, binnen een module zijn de mogelijkheden legio om de les naar je hand te zetten met aandacht voor de specifieke klascontext.

Eerst zien, dan geloven?

Kiezen is vaak moeilijk. Om je als leerkracht te helpen, maakten we een overzicht van alle modules met een gedetailleerde omschrijving van inhoud, werkvormen, timing, de literaire begrippen, enzovoort. Je kan dit overzicht terugvinden via de QR-code.

TALLOZE TROEVEN

Een uitgebreide praktijktoets in zowel stedelijke als plattelandsscholen bleek van onschatbare waarde. We optimaliseerden het lesmateriaal en konden de troeven van het lessenpakket in de praktijk ervaren.

Zo is NEMI wel degelijk maatschappelijk relevant en inzetbaar in beide schoolcontexten. Dat werd bevestigd door zowel de leerkrachten als de leerlingen die het materiaal uittestten. Beide partijen rapporteerden enthousiast over de resultaten. De leerkrachten genoten ervan om te zien hoe de leerlingen, via de geselecteerde migrantenliteratuur, op een laagdrempelige en respectvolle manier hun mening uitten en met elkaar in gesprek traden.

Of zoals Fientje Van der Spiegel, docent Nederlands aan de Arteveldehogeschool en de promotor van onze bachelorproef, het zo mooi verwoordt: "De brede inzetbaarheid van het kant-en-klare lesmateriaal en de prachtige vormgeving zijn indrukwekkend. Moeilijke en brandend actuele thema's gaat de bachelorproef niet uit de weg. Een must voor iedere leerkracht die zijn leerlingen een brede kijk op de samenleving wil geven én wil laten genieten van mooie literaire teksten."

Dat vormt meteen de tweede troef van dit lessenpakket: de focus op interactief en inductief leren door de modules heen. Diverse werkvormen, gaande van een jigsaw en hoekenwerk tot de placemat-methode, sturen de leerlingen in groep op culturele ontdekkingsreis. Bovendien werken de leerlingen op dat moment actief aan hun spreekvaardigheid.

Tijdens die ontdekkingstocht spijkeren de leerlingen ook hun leesvaardigheid bij, wat meteen de derde actuele troef vormt. Uit het recent gepubliceerde PISA-onderzoek blijkt namelijk dat het leesonderwijs in Vlaanderen een pijnpunt vormt. Dit lesmateriaal speelt daarop in en bevordert het begrijpend lezen, waarbij de teksten variëren van kortere fragmenten tot langere passages.

Als vierde zet NEMI in op diversiteit, zowel bij de aangeboden literatuur als bij de auteurs. We zien literatuur als een ruimer begrip dan louter fragmenten uit romans. Zo omvat module vier een poëzieles waarin de leerlingen via de niet altijd poëtische actualiteit leren definiëren wat voor hen 'thuis' is en vooral: wat het betekent voor diegenen die hun (t)huis moeten ontvluchten.

Ten slotte benadrukken we graag de draagkracht van dit lessenpakket. Hoewel het lesmateriaal oorspronkelijk werd ontwikkeld voor de tweede graad aso, merkten we tijdens de praktijktoets dat het eveneens inzetbaar is in de derde graad aso. Als vakgroep Nederlands kan je zo een leerlijn opzetten over de vier jaren heen waarbij de leerlingen geleidelijk aan een kritische kijk en interculturele vaardigheden verwerven. We hopen dan ook via dit lesmateriaal onze leerlingen op te leiden tot actieve burgers die van alle (cultuur)markten thuis zijn.

Voor wie zelf aan de slag wil

NEMI maakt gebruik van Nederlandstalige migrantenliteratuur om interculturaliteit bij leerlingen bespreekbaar te maken en vooral te bevorderen. Het lesmateriaal werd onder meer bekroond met de Bachelorprijs 2019, onderdeel van de Vlaamse Scriptieprijs. Op Fons+ vind je een link naar het volledige lessenpakket, dat gratis te downloaden is.

